

Píše Michal Topor

(E*forum, 21. 02. 2018)

V recenzi, již Blanka Činátlová nedávno obstarala nový český překlad Benjaminova pojednání *Ursprung des deutschen Trauerspiels* [Původ německé truchlohry, přel. Martin Pokorný, Praha: Malvern, 2016], stojí také: „v roce 1928 vydává práci bez většího ohlasu tiskem“ (*Neustálé nabírání dechu. Kontemplativní trosky Waltera Benjaminova*, A 2, 2018, č. 3, s. 6). Vzdor tomuto patrně nakonec patričnímu klišé (byť je otázkou, co je to „větší ohlas“) není od věci upozornit na to, že alespoň v Praze se o práci přece jen psalo, a tedy i vědělo. V druhé půli července 1928 ji v deníku **Prager Presse** - v souboru postřehů ke knižním novinkám a v souvislosti s vydáním jiné Benjaminovy knihy (*Einbahnstraße*) - zmínil Franz Blei (*Handlungen und Abhandlungen*, PP 7, 1928, č. 202, 22. 7., *Dichtung und Welt*, č. 30, s. I-II). Několik týdnů nato tu (č. 249, 7. 9., s. 7) **Otokar Fischer** referoval:

„Ursprung des deutschen Trauerspiels. Von **Walter Benjamin**. (Ernst Rowohlt Verlag, Berlin, 1928. 256 Seiten.) Entworfen 1916, verfaßt 1925, bringt die ideenreiche Schrift Beiträge zur Erfassung der Barockliteratur. Vergleiche des 17. Jahrhunderts einerseits mit dem Expressionismus (Opitzens und Werfels Troerinnen!), andererseits mit der „romantischen“ Bewegung um 1800 bilden den literar-kritischen Untergrund des Buches, das aber, in seinen Haupttendenzen philosophisch gerichtet, noetischen und geisteswissenschaftlichen Zielen zustrebt. Nach Stachels grundlegenden Untersuchungen über die Beziehungen des (fälschlich so genannten) „Renaissance“-Dramas zu Seneka, nach Strichs, Cysarz' und anderer Studien zur Stil- und Kunstgeschichte des Barock, legt Benjamin eine neue Lanze für die seinerzeit als „überspannt“ gerne abgefertigte Epoche deutscher Dichtung ein. Scharf wird das Antithetische des behandelten Zeitabschnittes hervorgehoben, so in Ausführungen über die Rolle des Höflings „als Heiligen und Intriganten“, besonders über das Komplementäre der Tyrannen- und Märtyrercharaktere; beachtenswert eine Auseinandersetzung mit dem lessingschen Feldzug gegen Märtyrerdramen, interessant Benjamins scharfe Polemik mit Volkelts Aesthetik des Tragischen, eine exakte Grenzscheidung zwischen Tragödie und Trauerspiel, Exkurse über Hamlet, besonders über Calderon, leider keine Bezugnahme auf Corneille und nur wenig über die Niederländer. Und so wie an mehreren Stellen das 17. Jahrh[undert]. in Schutz genommen wird sowohl gegen dessen Verkleinerer als gegen dessen Erklärung aus Vorliebe für Stoffmassen oder aus dem Geiste des Dreißigjährigen Krieges, so ist das letzte Drittel der Abhandlung einer Apologie der allegorischen Dichtung gewidmet. Benjamin polemisiert mit den Klassikern und auch mit modernen Theoretikern, die behaupten, „Allegorie sei ein konventionelles Verhältnis zwischen einem bezeichnenden Bilde und seiner Bedeutung“, er verwahrt sich gegen „die

Denunzierung einer Ausdrucksform, wie die Allegorie sie darstellt“, und erweist unter steter Berücksichtigung der Wort- und Bildkunst des Barock, Allegorie sei „nicht spielerische Bildertechnik, sondern Ausdruck, so wie Sprache Ausdruck ist, ja so wie Schrift.“

Po česku (přeložila Veronika Jičínská): „Tento myšlenkově bohatý spis – koncipován v roce 1916, sepsán v roce 1925 – přispívá k pochopení barokní literatury. Literárně kritické podloží této knihy vytváří srovnání 17. století jednak s expresionismem (Opitzovy a Werfelovy Trójanky!), jednak s „romantickým“ hnutím kolem roku 1800; ona sama je ale ve svých tendencích založena filozoficky, a spěje k cílům noetickým a duchovědným. Po Stachelově důkladném výzkumu vztahů „renesančního“ (jak se mylně nazývalo) dramatu k Senekovi, po Strichových, Cysarzových a jiných studiích k dějinám stylu a umění v baroku razí nyní Benjamin nové pojetí pro tuto epochu německého básnictví, svého času odbývanou jako „přepjatou“. Ostře zvýrazňuje antitetický charakter daného časového úseku například v úvahách o roli dvořana ve smyslu „světce a intrikána“, zvláště pak v komplementárnosti postav tyranů a mučedníků; pozornost zasluhuje vypořádání se s lessingovským tažením proti dramatu o mučednících, zaujme Benjaminova ostrá polemika s Volkeltovou *Estetikou tragična*, exaktní rozlišení tragédie a truchlohry, exkurzy o Hamletovi a především o Calderónovi, bohužel ale nic ke Corneillovi a jen něco málo k Holanďanům. A jako na mnohých místech bere 17. století v ochranu jednak proti jeho zlehčovatelům, jednak proti baroknímu vyznání z lásky k tíze hmoty nebo k duchu třicetileté války, tak poslední třetinu tohoto pojednání věnuje obraně alegorického básnictví. Benjamin polemizuje s klasiky a také s moderními teoretiky, kteří tvrdí, že „alegorie je konvenčním vztahem mezi označujícím obrazem a jeho významem“, brání se „denunciaci výrazové formy, tak jak ji znázorňuje alegorie“, a neztrácí ze zřetele slovesné a výtvarné umění baroka ukazuje, že alegorie není „umnou hrou s obrazy, nýbrž výrazem, tak jako je výrazem jazyk, či dokonce písmo.“

S oporou v tomto příkladu není od věci připomenout, že právě *Prager Presse* byla svého času zásadním publikačním zázemím řadě autorů, kteří bývají dodnes bez váhání chápáni primárně jako reprezentanti kultury českojazyčné (vedle Fischera lze uvést kupříkladu hudebního kritika Josefa Bartoše, dále Václava Tilleho, Emanuela Rádla či Jaromíra Pečírku), tato německojazyčná linka jejich činnosti přitom zůstává dosud – co se reflexe či edičního zpřístupnění týče – zanedbávána.

www.ipsl.cz